

Jaarverslag 2019

Stichting Mandioca

Verantwoording activiteiten 2019
en plannen voor 2020

Introductie

In 2019 heeft Stichting Mandioca in samenwerking met de Colombiaanse partnerorganisatie Fundación Grupo Proa zich hoofdzakelijk gericht op de voorbereidingen en uitvoering van de drie projecten: 1) Interculturele training in avitoerisme voor inheemse toerisme initiatieven; 2) TIKA - Begeleiden en versterken van de traditionele vissers organisatie en 3) Educación Bora revitaliseren van de taal en cultuur.

In dit verslag wordt eerst een korte beschrijving gegeven over de Stichting en haar partnerorganisatie Fundación Grupo Proa. Vervolgens wordt nader ingegaan op de eerder genoemde projecten, doelen, activiteiten en behaalde resultaten van 2019 gevolgd door het financiële jaaroverzicht van het afgelopen jaar Tenslotte worden de concrete plannen uiteengezet voor 2020.

De projecten en activiteiten die we met Fundación Grupo Proa sinds 2013 hebben uitgevoerd, zijn ontstaan vanuit het idee de lokale inheemse bevolking in het zuiden van het Colombiaanse Amazone gebied te begeleiden en ondersteunen in het bewerkstelligen van hun projecties en plannen. Zogezegd de behoeften

om de door hun geconstateerde problemen het hoofd te kunnen bieden. Deze behoeften zijn door de inheemsen gemeenschappen en autoriteiten beschreven in de zogenaamde Planes de Vida – lange termijn plannen.

De belangrijkste punten hierin zijn:

- herstel van traditionele en ancestrale kennis,
- herstel van cultuur en culturele vorming,
- herstel, bescherming en duurzaam beheer van de natuur,
- ontwikkeling van een eigen-onderwijs-model,
- het creëren van alternatieve inkomstenbronnen binnen de gemeenschappen.

Essentieel in onze aanpak is de lokale bevolking direct te betrekken bij het uitdenken van de plannen, de voorstellen, de voorbereiding, uitvoering én de voortgang van de projecten. Door deze manier van werken hebben we op diverse vlakken een verschil kunnen maken met de inheemse initiatieven en processen die we tot dusver hebben ondersteund en begeleid.

Stichting Mandioca

Stichting Mandioca is op maandag 15 oktober 2007 opgericht met als doel kleinschalige ontwikkelingsprojecten en initiatieven te ondersteunen die bijdragen aan het verbeteren van de levensomstandigheden en de woon- en leefgebieden van mensen in rurale gebieden. De projecten hebben voornamelijk betrekking op voedselvoorziening, gezondheid, onderwijs en cultuur- en natuurbehoud.

Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI)

Sinds 1 januari 2008 staat Stichting Mandioca geregistreerd bij de belastingdienst als een Algemeen Nut Beogende Instelling. Voor meer informatie over de ANBI status, zie www.belastingdienst.nl

Werkwijze van de Stichting

Voor het behalen van zo goed mogelijke projectresultaten op korte en lange termijn streeft de Stichting de volgende uitgangspunten na die dit moeten bevorderen:

- Lokaal initiatief; de aanzet tot een project of initiatief komt vanuit de ondersteuning behoevende partij (bijv. een of meerdere gemeenschappen of lokale organisatie).
- Actieve betrokkenheid; een zo groot mogelijke actieve betrokkenheid van de doelgroep en onderlinge samenwerking tussen bijv. bewoners en betrokken gemeenschappen en instellingen.
- Lokale partnerorganisatie; samenwerken met een lokale organisatie in het projectland die direct met de hoofddoelgroep te maken heeft en over nodige kennis en ervaring beschikt en betrokkenheid heeft met betrekking tot het hoofdthema van het project.
- Afstemmen van het projectplan; afstemmen van het project op beleids- en ontwikkelingsplannen van de overheden en internationale afspraken.

- Institutionele samenwerking; het actief betrekken en opbouwen van samenwerkingsverbanden met lokale en regionale overheidsinstanties, ngo's, bedrijven en particuliere sleutelfiguren.

Contact en informatie

Stichting Mandioca

Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI)

Breeweg 8 | 2636 EB | Schipluiden

Contactpersoon: Kees van Vliet

TEL: 0031 (0)15 3808260 of 0057 320 2818591

Email: info@stichtingmandioca.org

Website: stichtingmandioca.org

Reg. nr. Kamer van Koophandel: 27306638

Rechtspersonen en Samenwerkingsverbanden

Identificatienummer (RSIN): 818571044

BANKGEGEVENS

NL23RABO0138362963

T.n.v. Stichting Mandioca, Delft

Partnerorganisatie

Fundación grupo proa

Om de werkzaamheden in Colombia meer draagvlak en daadkracht te geven op lokaal, regionaal en nationaal niveau is een samenwerkingsverband aangegaan met de Colombiaanse stichting Fundación Grupo Proa. Dit is een stichting zonder winstoogmerk en heeft als doel het ondersteunen en bevorderen van initiatieven gericht op sociale, economische en ecologische duurzaamheid. De stichting is in april 2013 opgericht door vijf personen waar van er drie reeds meerdere jaren werkervaring hebben in de projectgebieden, waaronder Kees van Vliet en Camila Pérez.

Resultaten Avitoerisme Kauré

Het verbeteren van het sociale welzijn en het bevorderen van een duurzaam beheer

Dit project is het vervolg op de 'Interculturele training voor het integreren en toepassen van het avitoerisme in inheemse toerisme initiatieven' zoals beschreven in de resultaten van 2018. Het projectvoorstel dat onze Colombiaanse partnerorganisatie Fundación Grupo Proa heeft ingestuurd aan het Colombiaanse Ministerie van Cultuur was begin 2019 goed gekeurd voor een bedrag van 30.000.000 Colombiaanse Pesos (ongeveer 8.000 euro) met het hoogste puntenaantal van alle voorstellen uit het Colombiaanse Amazone-gebied. Het inhoudelijk als financieel eindrapport is inmiddels goedgekeurd door het Colombiaanse Ministerie van Cultuur.

Doelen

Het hoofddoel van deze tweede fase is het versterken van dit groepsinitiatief dat voort is gekomen uit de eerste fase. Versterken in de zin van dat de gidsen zich werkelijk tot gespecialiseerde gids kunnen vormen, dat wil zeggen specifieke kennis hebben van de natuur, vogels vanuit het westerse als traditionele perspectief en deze kennis goed kunnen overbrengen op de avitoeristen.

De specifieke doelen van de tweede fase waren:

- Het versterken van de traditionele culturele en ecologische kennis van de natuur waarvan in het bijzonder van vogels van de volkeren Tikuna, Bora en Muinane.
- Verbeteren van de praktische vaardigheden in het observeren en monitoren van vogels in strategische ecosystemen van het Amazone-gebied, waaronder de overstromingsbossen.
- Sociale toeëigening van culturele en traditionele kennis van vogels door de bewoners van de betrokken gemeenschappen.

Uitvoering en Resultaten

De tweede fase die we tussen mei en november 2019 hebben uitgevoerd had een iets ander karakter dan de eerste fase. Zoals afgesproken tijdens de afsluiting van de eerste fase hebben we dit keer behalve in het opdoen van theorie en praktijk ervaring ons ook gericht op het versterken van de traditionele kennis over met name vogels en in het leren van 'veldengels'. Daarnaast hebben we ook de groep uit kunnen breiden met vier jonge integranten waaronder drie vrouwen. Met een totaal van 10 deelnemers van vier verschillende inheemse bevolkingsgroepen: Tikuna, Muinane, Huitoto en Matapí.

Tabel 1. Hoofdactiviteiten interculturele training

Activiteit	Locatie	Datum
Deelname GBD 2019	Zaragosa, Yahuaraca, Km 17	4 mei 2019
Planning met de groep	Reserva Natural Cerca Viva	7 mei 2019
Sessie I	Km 17 Bora-Muinane	
Sessie II Festival de Aves Amazonas	Leticia en omgeving	26-28 sep 2019
Sessie III en afsluiting	La Milagrosa - Rio Amazonas	15-18 okt 2019

Achtergrond en aanleiding

Het woord Kauré verwijst naar een vogel (*Cacicus celus*) die opzich veel voorkomt maar toch heel bijzonder is omdat deze vogel volgens de overleveringen van de Tikuna mensen de capaciteit heeft de blinden te laten zien en de doven te laten horen. Vandaar een zeer geschikte naam die de deelnemers van de eerste fase zich zelf als groep hebben gegeven. Een interculturele groep bestaande mensen die behoren tot de inheemse groepen Tikuna, Muinane, Huitoto en Matapí.

Zoals beschreven in de sectie *geleerde lessen* (zie jaarverslag 2018) van de eerste fase van dit project, gaven de mannelijke deelnemers te kennen het belang van de integratie van vrouwelijke deelnemers, als ook de traditionele kennis over de natuur en de vogels. Daarnaast kunnen de 6 personen die de training vorig jaar met succes hebben afgerond zichzelf nog geen gespecialiseerde gids noemen. Simpelweg omdat er nog veel te leren en te verbeteren valt. Denk hierbij aan de vele vogelsoorten die zij nog niet kennen en niet herkennen, het leren van de gezangen van de vogels, de beschrijving van de habitats en natuurlijk de relevantie van vogels op het gebied van bijv. cultuur en natuurbescherming.

Daarbij komen nog de sociale vaardigheden kijken, denk hierbij aan het aanleren van de engelse taal, of op zijn minst het 'veldengels' waarbij de gidsen op een relatief goede manier met avitoeristen om kunnen gaan en uit kunnen leggen over bijv. wat, welke, hoe en waar een bepaalde vogel zich bevindt. Om deze reden hebben we tijdens de groeps-eindevaluatie en sluiting van de 1e fase in juni 2018 besloten een voorstel te schrijven voor het tot hen omgedoopte groepsinitiatief Avitoerisme Kauré. De afspraak en mondelinge overeenkomst die we destijds hebben afgesloten met de deelnemers was dat zij tussen de eerste en tweede fase door zichzelf verder zouden ontwikkelen en verbeteren in het observeren van vogels en de traditionele kennis omtrent dit onderwerp. Zoals beschreven in het jaarverslag van 2018, onder het kopje *post projectresultaten* en -successen van de eerste fase, blijkt dat de deelnemers deze afspraak zonder twijfel allen zijn nagekomen. Daarom hebben wij in september 2018 besloten een voorstel in te dienen via onze partnerorganisatie bij het Colombiaanse Ministerie van Cultuur.

Als eerste activiteit hebben we als groep begin mei deelgenomen aan het jaarlijkse evenement Global Big Day waarbij over heel de wereld vogelaars op pad gaan en de vogels registreren die ze uitsluitend op die dag waarnemen. Als groep hebben we de vogels op drie verschillende routes kunnen registreren. Vervolgens hebben we tijdens de groepsbijeenkomst de drie sessies kunnen plannen als ook de aanpak wat betreft de traditionele kennis. Hier was besloten dat iedere deelnemer enkele traditionele verhalen waarin vogels een belangrijke rol spelen vast zal leggen op papier.

De eerste sessie hebben we uit kunnen voeren in de gemeenschap Km17 Bora-Muinane. Behalve het observeren en identificeren van vogels rond de maloka en de omliggende bossen, hebben de deelnemers ook theorie lessen gekregen van de ornitholoog Esteban Carrillo als ook hun eerste twee engels klassen gehad.

De tweede sessie was erg bijzonder omdat we die in het kader van het eerste vogel festival van het departament Amazonas hebben kunnen uitvoeren. Dit driedaagse festival was geheel op vrijwillige basis georganiseerd door de *Grupo de Observadores de Aves Amazonas* en bestond uit vogelexcursies in de ochtenden en conferenties in de middagen. Zodoende splitste de groep zich op in twee om zo deel te kunnen nemen aan de verschillende routes en zo de uitgenodigde vogelexperts te leren kennen die behalve het geven van de conferenties ook deelnamen aan de routes. Onder de vogelexperts was een vertegenwoordiger van de organisatie *Calidris* aanwezig, een inheemse gids uit het Colombiaanse departament Guajira, een ornitholoog van de Nationale Universiteit van Colombia, als ook de directeur van een van de grote touroperators in avitoerisme uit Colombia.

De derde sessie was ook erg leerzaam omdat we deze hebben uitgevoerd in het oeverlandschap van de Amazone rivier, dat wil

zeggen op de rivier en de recent gevormde eilanden. Habitats die qua vogels heel interessant zijn omdat bepaalde soorten alleen daar geobserveerd kunnen worden.

Tussen de sessies door hebben heeft de groep tien engelse lessen kunnen volgen die speciaal door Alfredo Zubillaga, een stagair uit Mexico, waren ontwikkeld en afgestemd op vogels en avitoerisme. Wat betreft het vastleggen van de traditionele kennis hebben we ook meerdere groepsbijeenkomsten gehad om de voortgang van de verhalen te bespreken. Als resultaat hebben we begin december een klein boekje laten drukken met daarin 17 verhalen vanuit de cultuur van de Muinane, Tikuna, Huitoto en Matapí inheemsen. Dit boekje is gedrukt met financiële ondersteuning van het Colombiaanse Ministerie van Cultuur. De oplage van 300 exemplaren zal in maart 2020 worden verdeeld onder de 10 deelnemers.

Post projectresultaten

De resultaten na afloop van de eerste en tweede fase van het project laten zien dat het project als geheel erg succesvol is geweest en overduidelijk een positieve impact heeft achtergelaten bij de deelnemers en hun kinderen. Hieronder worden enkele van deze postprojectresultaten kort beschreven.

Een doorgaand leerproces

Bijna alle deelnemers hebben laten zien dat het vogelen één van de dagelijkse activiteiten is geworden. Al zijn ze aan het werk op de kostgrond, vruchten verzamelen in het bos, tijdens het jagen en vissen, altijd gaan de verrekijkers en de veldgids mee. Als een deelnemer bijv. een vreemde vogel heeft gespot of heeft gehoord dan vragen ze hulp van de andere of gaan weer naar de vogel opzoek om deze alsnog te kunnen identificeren.

Integratie van het avitoerisme

Bij aanvang van de eerste fase was één van de projectdoelen om het avitoerisme te integreren als één van de toeristische activiteiten die zij, ieder in hun gemeenschap (San Pedro en km 17 Bora-Muinane) als inheemse toerisme initiatief aanbieden. Zoals reeds beschreven in het jaarverslag van 2018 hebben zij dit tot werkelijkheid gebracht. Vandaag de dag werken de deelnemers met grote regelmaat als gids met toeristen die geïnteresseerd zijn in het observeren van vogels als ook met fanatieke vogelaars.

Festival de aves in Risalda

De jonge vrouwelijke deelnemer Carla Matapí, heeft deelgenomen aan het Festival de Aves in het departament Risaralda in Colombia. Na de training in Leticia, was zij genoodzaakt te verhuizen naar dit departament in het Andesgebergte. Gelukkig is haar interesse voor de vogels gebleven.

Celebra las Aves Urbanas

Gory Negedeka, één van de deelnemers van de interculturele training heeft eind 2019 een projectvoorstel ingediend onder naam van Kauré aan *Celebra las Aves Urbanas*, een mini-beurs van de Cornell University uit de Verenigde Staten. De oprichter van Ebird, een wereldwijd bekend digitaal platform en applicatie waar vogelaars, ornithologen en dergelijke hun observatielijsten kunnen uploaden en delen. Dit voorstel is in februari 2020 goedgekeurd voor een bedrag van 750 US dollar. Geweldig nieuws dus voor de groep en een indrukwekkende prestatie van Gory.

De toekomst

Door de positieve resultaten en het doorgaande leerproces van de groep heeft deze groep voorlopig geen speciale training meer nodig. Echter, de persoonlijke begeleiding gaat gewoon door en ook bij de plannen voor 2020 zullen enkele deelnemers worden uitgenodigd bij de het vervolgproject dat zal worden uitgevoerd met inheemse gidsen uit verschillende gemeenschappen uit de gemeente Puerto Nariño, 80 km stroomopwaarts de Amazone rivier, zie plannen 2020.

TIKA - Inheemse vissers die gezamenlijk inzetten ter bescherming van het Yahuarcaca merengebied

Het beschermen van de natuur, het herstellen van de visstanden en zodoende het zekerstellen van het welzijn van de inheemse vissers en hun families is het hoofddoel van TIKA *Organización de los Pescadores Artesanales de las 7 comunidades de Yahuarcaca*.

Gedurende de afgelopen tientallen jaren is het Yahuarcaca gebied overbevist geraakt door de toenemende vraag naar commerciële vissoorten en het gebruik van moderne netten. Met als gevolg een afname van de maat, diversiteit en populaties van de vissen. Een serieus probleem, niet alleen qua afname van de biodiversiteit en de degradatie van het ecosysteem maar ook voor de inheemse bevolking die grotendeels afhankelijk zijn van vis als voornaamste bron van proteïne in hun dagelijkse dieet.

Als antwoord op deze omstandigheden en negatieve vooruitzichten, namen in 2011 115 vissers van de zeven inheemse gemeenschappen het initiatief TIKA op te richten. Behalve controles en monitoring-activiteiten zijn hun *fishery agreements* in 2016 vastgelegd in de resolutie Yahuarcaca-No.-1784-2 door de Colombiaanse overheid. Ondanks deze resolutie en de eerdere monitoring activiteiten blijkt de vispopulatie toch achteruit te zijn gegaan. Vele vissers, leden en niet leden van TIKA blijken zich niet aan regels te houden. Iets lijkt er dus niet goed te werken. Zodoende hebben we samen met de partnerorganisatie Fundación Grupo Proa besloten dit belangrijke initiatief te begeleiden om zo de monitoring activiteiten te verbeteren, de visovereenkomsten te reviseren en met name de organisatie te versterken.

Resultaten TIKA

Versterken van de traditionele vissers organisatie TIKA van het Yahuarcaca merengebied

Door de samenwerking met de Colombiaanse partnerorganisatie Fundación Grupo Proa en de Nationale Universiteit van Colombia, waaronder met name de Wetlands Management Research Group, hebben we als Stichting ook bij kunnen dragen aan het versterken van de traditionele vissers organisatie TIKA.

Begin 2019, stuurde Fundación Grupo Proa een voorstel aan het Nederlandse fonds Van Tienhoven Stichting - een fonds gericht op de internationale natuurbescherming. Dit voorstel werd vroeg in het voorjaar goedgekeurd voor een bedrag van 9.969,- euro omgerekend in Colombiaanse pesos 35.534.000.

Doelen

Het hoofddoel van dit project was het verbeteren van het organisatieve vermogen van de traditionele vissers organisatie TIKA om zo het draagvlak en het begrip van de visovereenkomsten onder in eerste instantie de leden van TIKA te versterken.

De specifieke doelen

- Verbeteren en vereenvoudigen van de monitoring activiteiten.
- Verbeteren van het draagvlak onder de TIKA leden wat betreft de visovereenkomsten
- Aanpassen en verbeteren van de beheerstrategieën.

Uitvoering en resultaten

Centraal binnen dit project stonden de gemeenschappelijke bijeenkomsten met de TIKALeden. Met deelname van de zeven betrokken inheemse gemeenschappen hebben er in totaal acht grote bijeenkomsten plaatsgevonden, iedere maand één in een van de gemeenschappen. Deze werden door TIKA georganiseerd en verzorgd om zo de organisatieve vaardigheden van TIKA te stimuleren. Tijdens deze bijeenkomsten werd de voortgang van het project besproken, de resultaten en problemen van het monitoren alsook het bedenken van oplossingen.

Tijdens de tweede bijeenkomst werd er behalve de algemene planning, vastgesteld welke gemeenschappen, wie en wanneer er zou gaan monitoren in het Yahuaraca merengebied. Hierbij werd besloten dat gedurende de eerste vier maanden (juni-september) twee gemeenschappen vertegenwoordigd door drie vissers per gemeenschap, inclusief de TIKA-coördinator het gebied zouden monitoren. In oktober en november drie gemeenschappen om zo iedere gemeenschap twee keer te laten monitoren en zo iedereen gelijk te betrekken.

Behalve het bespreken van de resultaten hebben we tijdens de bijeenkomsten veel aandacht geschonken aan het bespreken en leren begrijpen van de visovereenkomsten van het merengebied. Want ondanks dat deze door TIKA zelf zijn opgesteld in 2011 bleek dat vele leden de regels slechts maar oppervlakkig kennen. Meerdere personen gaven ook aan dat tijdens de monitoringactiviteiten vele vissers (met name de niet-leden) de regels helemaal niet kenden of zeiden ze niet te kennen. Een ander probleem wat zich bijna altijd voordeed was als het monitoring team een visser benaderde deze zich verstoptte in het bos, te voet tijdens de droge periode en te kano bij hoogwater. Als conclusie hierop heeft TIKA besloten zich o.a. te focussen op het vergroten van het draagvlak onder de bewoners en kinderen van hun gemeenschappen. Zo is het plan voor 2020 een project uit te voeren gericht op natuuronderwijs in samenwerking met de scholen.

Een ander belangrijk resultaat is dat meerdere leden opperden voor een intensieve vorm van monitoren in het meer Zapatero, één van de beschermde meren waar specifieke regels voor gelden. Het plan voor 2020 is het realiseren van een klein drijvend platform met een klein huisje erop om dit meer zo beter te kunnen monitoren. Onderling hebben zij afgesproken hiervoor reeds bestaande materialen te gebruiken en op eigen kracht het vlot te bouwen.

Gebruik van de ICTIO-app.

Als één van de oplossingen voor het monitoren van de meren kwamen de vissers eerder al op het idee om smartphones en tablets te gebruiken zodat zij makkelijker toegang zouden hebben tot de gegevens. Hiervoor hebben we naast de vereenvoudigde papieren monitoring formulieren tevens de app ICTIO gebruikt, een makkelijk te begrijpen applicatie voor o.a. smartphones. Deze app is ontwikkeld door de Cornell University uit de Verenigde Staten en voort is gekomen uit een groot overkoepelend project The Citizen Science for the Amazon Project dat wordt uitgevoerd in het hele stroomgebied van de Amazone rivier. Tijdens het monitoren hebben enkele coördinatoren van TIKA de app direct kunnen toepassen, andere die voerden na het monitoren de gegevens in.

Resultaten Educación Bora

Een levensproject voor het aanleren van de inheemse taal en cultuur

Als vervolg op het proces dat door de Bora Muinane families was ontstaan in 2014 en was ingezet begin 2015 en vervolgens was doorgezet in 2017. In september 2018, hebben we op uitnodiging en verzoek van de overgrootmoeder Aurelia Jifichiu ook voor dit initiatief een voorstel ingediend bij het Colombiaanse Ministerie van Cultuur via onze Colombiaanse partnerorganisatie Fundacion Grupo Proa. Dit voorstel werd begin 2019 goedgekeurd door het ministerie voor een bedrag van 25.000.000 Colombiaanse Pesos. Met extra ondersteuning van de Stichting hebben we dit project met succus kunnen uitvoeren. Het inhoudelijk als financieel eindrapport is inmiddels goedgekeurd door het Colombiaanse Ministerie van Cultuur.

Doelen

Net als in 2017 lag de nadruk in 2019 ook weer op het meer betrekken van de kinderen, met name door het ontwikkelen van informele, experimentele onderwijs activiteiten met de kinderen van deze families om ze hun eigen taal aan te leren en over hun oorsprong en cultuur te leren. Tijdens de vorige ervaringen hebben we hier al behoorlijk wat aandacht aan besteed met duidelijke zicht- en hoorbare resultaten.

In het kader van dit voorstel was het hoofddoel het versterken van de kennis over de traditionele gebruiken, normen en waarden vanuit het vrouwelijk perspectief, kennis die wordt overgebracht via een levende taal, die je kan horen, lezen, begrijpen, spreken en zingen.

De specifieke doelen waren:

- Ontwikkelen van vernieuwende informele onderwijs methodes voor het herbetekenis geven aan de inheemse cultuur taal en traditie om effectief inheemse jongeren te betrekken en te stimuleren.
- Verrijken van dit groeps en familiair initiatief door verschillende uitwisselingservaringen te organiseren in de regio.
- Verbeteren van de traditionele kennisoverdracht in de actualiteit door het vastleggen, beschrijven en aanleren van traditionele dansen en gezangen die relevant zijn in de hedendaagse werkelijkheid.

Uitvoering en Resultaten

Het project is uitgevoerd tussen mei en december 2019 in de gemeente Leticia met de Bora overgrootmoeder Aurelia Jifichiu en haar kinderen, kleinkinderen, andere familie leden en andere direct betrokkenen. Zoals voorgesteld stond het woord van Aurelia centraal tijdens de familiebijeenkomsten in de maloka, het traditionele 'kennishuis' dat de familie in 2018 heeft verwezenlijkt. Als kennishouder speelde zij dus een belangrijke rol bij het kiezen, vertellen van de verhalen en bij het zingen en aanleren van de traditionele slaapliedjes en de dansen voor de traditionele celebraties en rituelen in de maloka.

Behalve het uitwisselen, opnemen en aanleren van de verhalen, slaapliedjes en dansen/gezangen werden tijdens de familie bijeenkomsten ook de voortgang besproken wat betreft het vastleggen van de teksten in de inheemse taal Bora (transcripties) en de vertalingen in het spaans. Een moeilijke taak waar Aurelio (de broer van Aurelia), Miguel en Elio zich oprichtten. Met de eerdere

Achtergrond - Educación Bora

De initiatiefnemers behoren tot de Bora, Muinane en Miraña; drie inheemse groepen uit de Colombiaanse Amazone waarvan hun oorspronkelijk woongebied op 400 a 500 km afstand ligt van Leticia. Door o.a. het gewapend conflict zijn veel families van diversen inheemse groepen het geweld ontvlucht en een nieuw leven begonnen in de omgeving van het stadje Leticia, gelegen in het uiterste zuiden van de Colombiaanse Amazone, aan de grens met Peru en Brazilië.

Door het vertrek uit het eigen leefgebied, de directe nabijheid en invloed van de westerse cultuur, economische veranderingen en de leerplicht voor kinderen zijn de oorspronkelijke manieren voor het aanleren van de taal, normen en waarden, kennis van de cultuur en natuur in verval geraakt. Tegenwoordig, net als het geval is voor vele andere inheemse talen uit het Amazone gebied, worden het Bora, Muinane en Miraña beschouwd als bedreigde talen, dat wil zeggen met uitsterven bedreigd. Bovendien, het verdwijnen van een taal gaat doorgaans gepaard met het verdwijnen van kennis en cultureel erfgoed.

Met dit in het achterhoofd en gemotiveerd door haar zoon Celimo Negedeka en de grootvader Aniceto Negedeka, die al vele jaren ervaring hebben met het versterken en schrijven van de Muinane taal, heeft Aurelia het belang van het behouden van haar taal en andere inheemse talen ingezien en de aanzet gegeven tot het vormen van het initiatief Lengua Viva - Educación Bora. Vandaag de dag zien de betrokken families dit initiatief als een familiair levensproject.

ervaringen uit 2015 en 2017 was het dit keer wat makkelijker maar toch was het weer een hele uitdaging om de verhalen en gezangen die alleen hebben bestaan in de mondelinge kennisoverdracht en nooit eerder zijn opgeschreven in de inheemse taal en bovendien nooit eerder zijn vertaald in het spaans. Een andere belangrijke taak binnen dit proces waren de illustraties om de teksten te ondersteunen. Net als bij het schrijven werd dit proces ook begeleidt door Aurelia.

In lijn met het levensproject - het lange termijn doel

De mooiste resultaten zijn de twee traditionele rituele vieringen die zij hebben gehouden in de maloka. De eerste eind juni en de tweede half december 2019. Alhoewel financieel gezien de bijdrage vanuit het project minimaal was heeft het project op zich en de eerdere projectervaringen zonder twijfel bijgedragen aan dit geweldige resultaat. Alle familiebijeenkomsten, ontmoetingen, verhalen, vertalingen, experimentele informele onderwijs activiteiten waar de cultuur en de taal altijd centraal stonden en gericht waren op de kinderen en jongeren hebben er toe geleid dat deze familie de maloka hebben gebouwd eerder in 2018 en deze hebben kunnen gebruiken waar een maloka voor bedoeld is; als *Casa de Vida* of *Casa de Conocimiento*, als levenshuis of kennishuis.

Zoals beschreven in het jaarverslag van 2018 vormt de maloka één van de belangrijkste plaatsen, zowel fysiek als spiritueel, voor vele inheemse bevolkingsgroepen uit het Amazone gebied. Het is de plaats waar wordt geleerd, gedacht en geleefd. Het is waar het eten wordt bereid, wordt genezen en waar verschillende generaties bij elkaar komen om dagelijkse onderwerpen te bespreken maar ook om kennis, ervaringen en verhalen uit te wisselen en voor spirituele aangelegenheden. Bovendien worden

bij speciale gelegenheden andere families, clans en inheemse groepen uitgenodigd voor de traditionele vieringen en rituelen. Het feit dat de maloka nu werkelijk bestaat, zal het zonder twijfel enorm bijdragen bij het aanleren van o.a. de inheemse taal, normen en waarden en tradities en daarmee de identiteit en het zelfbeeld versterken van de inheemse jongeren van deze families. Tegerlijkertijd speelt deze familie ook een belangrijke voorbeeld functie voor andere inheemse families en jongeren in de omgeving van Leticia.

De resultaten op en rij

- Geluidsopnames, transcripties, vertalingen, illustraties en een hele serie revisies van 3 verhalen, 5 slaapliedjes en 4 traditionele dansen.
- Een kinder- jeugdboek met de 3 verhalen, 5 slaapliedjes en 4 traditionele dansen.
- Een twee daagse teken-schilder workshop op basis van natuurlijke kleurstoffen.
- Tien informele experimentele educatieve familie bijeenkomsten gericht op voornamelijk de kinderen en jongeren van de betrokken families.
- Twee uitwisselingservaringen op de literatuurmarkt in Leticia op 14 en 15 november 2019 in de Biblioteca del Banco de República in Leticia
- Deelname aan diverse traditinele feesten in de malokas van andere gerelateerde inheemse groepen in de omgeving van Leticia.
- Videos die een indruk geven van de familie bijeenkomsten, zie Educacion Bora op Youtube.com

Financieel jaaroverzicht Stichting Mandioca 2019

Balans 2019

De balans van 2019 staat op 12.997,65 euro (zie *Tabel 3. Balans 2019* op de volgende bladzijde). Het overgrote deel, 10.000 euro, van dit bedrag is gereserveerd voor de uitvoering van het voorgestelde project in het Puerto Nariño gericht op het specialiseren van lokale inheemse toerisme gidsen in het observeren en identificeren van vogels en het avitoerisme (zie *Plannen 2020*).

Een ander deel is gereserveerd voor het ondersteunen en financieel bijspringen waar nodig is voor het uitvoeren van het project met TIKa, de lokale inheemse vissers organisatie (zie *plannen 2020*). Daarnaast is een bedrag van 1.000 euro gereserveerd voor Fundación Grupo Proa.

Baten en Lasten 2019

BATEN. Zoals blijkt uit de staat van baten en lasten (zie *Tabel Baten en Lasten 2018* op de volgende bladzijde) is er in het jaar 2019 een bedrag van 11.030,42 euro binnen gekomen op de rekening van Stichting Mandioca. In het kader van het meerjarige samenwerkingsverband van Stichting Mandioca met Kringloopwinkel de Wisselbeker uit Nootdorp heeft de Stichting net als vorig jaar 5.000 euro ontvangen. Daarnaast heeft de Stichting een donatie van 5.000 euro ontvangen van de Lionsclub uit Maasland. De overige donaties zijn van enkele particulieren en de Diaconie van de Protestantse gemeente Schipluiden.

LASTEN. De lasten van de Stichting in 2019 waren 9.639,33 euro. Het overgrote deel hiervan is te goed gekomen aan het begeleiden en uitvoeren van de drie projecten die de Stichting afgelopen jaar actief heeft uitgevoerd in samenwerking met de Colombiaanse partnerorganisatie Fundación Grupo Proa. Hierbij zijn kosten gemaakt voor de aanschaf van verrekijkers, vogelgidsen, een camera, drybags en dergelijke. De meeste van deze producten zijn online aangeschaft op o.a. Amazon.com

Andere kosten zijn gemaakt voor de aanschaf en bereiding van eten voor de gemeenschappelijke en groeps ontmoetingen die zich in ieder van de drie projecten hebben voorgedaan. Als ook de overnachtingen in de gemeenschappen tijdens de interculturele trainingsmomenten. Daarnaast ook de transportkosten die zijn verdeeld in fluviaal-, land- en lucht transport.

Onder honoraria vallen de gemaakte kosten voor het betalen van lokale mensen die zijn betaald voor specifieke werkzaamheden op bepaalde dagen of perioden ten gunste van de projecten, waaronder logistieke en uitvoerende diensten. Daarnaast een erkenning voor het begeleiden en coördineren van de projectactiviteiten.

Voor meer informatie zie de onderstaande *Tabel 2. Overzicht uitgaven 2019* en *Tabel 4. Staat van Baten en Lasten* op de volgende bladzijde.

OPMERKING: wisselkoers van 1 euro = 3.544,90 Colombiaanse pesos (gemiddelde koers van de geldopname in 2019 in Colombia)

Tabel 2. Overzicht uitgaven 2019

STICHTING MANDIOCA	OVERZICHT UITGAVEN 2019			
	X	Y	Z	K (X+Y)
CATEGORIE	UITGAVEN NL Euro	UITGAVEN CO Euro	UITGAVEN CO Colombiaanse Pesos	UITGAVEN TOTAAL Euro
A. Materiaal	€ 3.209,58	€ 245,52	\$ 870.350,00	€ 3.455,10
A. Uitrusting en apparaten	€ 3.209,58	€ 215,39	\$ 763.550,00	€ 3.424,97
A. Schrijf- en tekenbehoeften	-	€ 30,13	\$ 106.800,00	€ 30,13
B. Alimentatie en accommodatie	-	€ 1.938,60	\$ 6.872.146,00	€ 1.938,60
B. Alimentatie	-	€ 1.176,94	\$ 4.172.146,00	€ 1.176,94
B. Werkplek en accommodatie	-	€ 761,66	\$ 2.700.000,00	€ 761,66
C. Transport en reiskosten	-	€ 474,91	\$ 1.683.500,00	€ 474,91
C. Transport-fluviaal	-	€ 40,62	\$ 144.000,00	€ 40,62
C. Transport-land	-	€ 167,14	\$ 592.500,00	€ 167,14
C. Transport-lucht	-	€ 267,14	\$ 947.000,00	€ 267,14
D. Honoraria	-	€ 3.536,07	\$ 12.535.000,00	€ 3.536,07
D. Honoraria-uitvoering	-	€ 2.524,76	\$ 8.950.000,00	€ 2.524,76
D. Honoraria-lokaal (dag)	-	€ 442,89	\$ 1.570.000,00	€ 442,89
D. Honoraria-vrijwilliger	-	€ 568,42	\$ 2.015.000,00	€ 568,42
E. Administratie en communicatie	€ 223,68	€ 9,01	\$ 31.950,00	€ 232,69
E. Administratie	€ 223,68	-	-	€ 223,68
E. Communicatie	-	€ 9,01	\$ 31.950,00	€ 9,01
F. Onvoorzien kosten	-	-	-	-
K. Debetrente	€ 1,95	-	-	€ 1,95
TOTAAL	€ 3.433,26	€ 6.204,12	\$ 21.992.946,00	€ 9.639,33

Tabel 3. Balans 2019

STICHTING MANDIOCA - BALANS	2015	2016	2017	2018	2019
ACTIVA	31/12/2015	31/12/2016	31/12/2017	31/12/2018	31/12/2019
Kortlopende vorderingen					€ 43,49
Liquide middelen					
- Rabo Bedrijfstelerekening	€ 7.165,79	€ 5.188,42	€ 12.119,69	€ 9.721,41	€ 7.722,48
- Rabo Vereningspakket	€ 1.581,67	€ 341,02	€ 772,39	€ 1.561,55	€ 5.231,68
TOTAAL ACTIVA	€ 8.747,46	€ 5.529,44	€ 12.892,08	€ 11.282,96	€ 12.997,65
PASSIVA	31/12/2015	31/12/2016	31/12/2017	31/12/2018	31/12/2019
Reserves					
1. Reserve Projecten	€ 4.200,00	€ 4.079,44	€ 3.400,00	€ 10.000,00	€ 11.276,20
2. Reserve Project Mandioca nazorg	€ 4.000,00				
3. Reserve Project Educación Bora		€ 1.000,00	€ 564,61		
4. Reserve Project Avitoerisme Kauré			€ 7.732,62	€ 782,96	
Reserve Beheer en administratiekosten	€ 547,46	€ 450,00	€ 500,00	€ 500,00	€ 500,00
Overige reserve					€ 1.000,00
Kortlopende schulden (voorgeschoten bedragen t.b.v. projecten (785.000 COP)			€ 694,85		€ 221,45
TOTAAL PASSIVA	€ 8.747,46	€ 5.529,44	€ 12.892,08	€ 11.282,96	€ 12.997,65

Tabel 4. Staat van baten en lasten 2019

STICHTING MANDIOCA - STAAT VAN BATEN EN LASTEN					
A. BATEN	2015	2016	2017	2018	2019
Giften, schenkingen, donaties particulieren	€ 695,83	€ 250,00	€ 650,00	€ 681,85	€ 1.029,35
Donaties goede doelen instellingen	€ 12.200,00	€ 5.000,00	€ 12.420,00	€ 5.000,00	€ 10.000,00
Fondsen	-	-	-	-	-
Rentebaten en baten uit beleggingen	€ 69,67	€ 22,63	€ 11,27	€ 1,72	€ 1,07
Overige baten	€ 36,21	-	-	-	-
A. Totaal Baten	€ 13.001,72	€ 5.272,63	€ 13.081,27	€ 5.683,57	€ 11.030,42
LASTEN	2015	2016	2017	2018	2019
B. BESTEED AAN DE DOELSTELLINGEN					
Structurele en noodhulp	€ 5.000,00	€ 7.059,87	€ 6.041,72	€ 7.369,88	€ 7.955,68
Aankoop en beheer	€ 399,26	€ 1.056,80	-	-	€ 1.449,00
Voorlichting, educatie, bewustwording	-	-	-	-	-
B. Totaal besteed aan de doelstellingen	€ 5.399,26	€ 8.116,67	€ 6.041,72	€ 7.369,88	€ 9.404,68
C. WERVINGSKOSTEN BATEN					
Werving baten	-	€ 24,42	€ 25,11	-	-
C. Totaal wervingskosten baten	-	€ 24,42	€ 25,11	-	-
D. KOSTEN BEHEER EN ADMINISTRATIE	€ 299,18	€ 336,74	€ 325,73	€ 207,32	€ 234,64
E. Som der lasten (B + C + D)	€ 5.698,44	€ 8.477,83	€ 6.392,56	€ 7.577,20	€ 9.639,33
RESULTAAT Baten - Lasten (A - E)	€ 7.303,27	€ -3.205,20	€ 6.688,71	€ -1.893,63	€ 1.391,10

Plannen 2020

Interculturele training in avitoerisme - Puerto Nariño

Als vervolg op de twee succesvolle projecten in het trainen van inheemse gidsen in het specialiseren van avitoerisme hebben we besloten een vergelijkbare training te organiseren in Puerto Nariño. Dit is een klein stadje dat door het overgrote deel van de toeristen die Leticia aan doen (80.000-100.000 per jaar) ook bezoekt. Bovendien staat Puerto Nariño bekend omdat het als enige plaats in Colombia een gecertificeerde bestemming is. Het ligt 80 km stroomopwaarts de Amazone rivier en staat bekend om de meren, overstromingsbossen en het bos van het vaste land. Rondom het stadje ligt het inheemse reservaat van ongeveer 30.000 hectare met daarin gelegen 22 gemeenschappen die voornamelijk bewoond worden door de Tikuna mensen.

Vandaag de dag kent het avitoerisme een sterke groei in Colombia, alhoewel het Amazone gebied nog is achtergesteld in vergelijking met andere regio's in Colombia begint het steeds meer in trek te raken bij de avitoeristen. Het is daarom belangrijk de lokale bevolking en gidsen hierop voor te bereiden als economisch goed betaald alternatief en zo te voorkomen dat gespecialiseerde gidsen van buitenaf (niet-inheemsen) het gidswerk op zich nemen. De vraag naar een training als deze is erg groot. Er zijn reeds verschillende voorstellen ingediend door de Nationale Universiteit van Colombia - Amazonia aan lokale en regionale overheidsinstellingen die volgens hun plannen dergelijke initiatieven willen steunen. Echter, puntje bij paaltje is er de afgelopen jaren nog niets ondernomen. Vandaar de plannen voor deze interculturele training.

De training zal gericht zijn op jonge Tikuna mannen en vrouwen die reeds ervaring hebben in het gidsen van toeristen en bovendien onderdeel uitmaken van een toerisme initiatief dat op zekere hoogte reeds georganiseerd is.

Net als bij de vorige training die we hebben uitgevoerd in Leticia, zal Otto Valerio, de enige inheemse specialist in vogelen

en avitoerisme uit de regio, wederom een belangrijke rol spelen. De training zal wederom bestaan uit drie intensieve trainingssessies van drie a vier dagen in de omgeving van Puerto Nariño; waaronder het Tarapoto merengebied en de overstromingsbossen, de urbana zone, het *tierra firme* bos en de chagras of kostgrondjes. Tussen de sessies door worden de deelnemers met regelmaat begeleid. Bij iedere sessie zullen 1 of 2 van de inmiddels gespecialiseerde gidsen als resultaat van de trainingen in Leticia worden uitgenodigd als assistenttrainer. De nieuwe groep zal bestaan uit 6 tot 9 personen waarvan op zijn minst twee vrouwelijke deelnemers.

Doelen

Het hoofddoel van dit project is het versterken van het aanbod van gespecialiseerde inheemse gidsen in het avitoerisme in dit gebied van de Colombiaanse Amazone. Hierbij centraal staat het opdoen van praktische en theoretische vaardigheden op het gebied van het observeren en identificeren van vogels, vogel- en natuurbescherming, *good practices* en het avitoerisme in het bijzonder. Aan het eind van de training hebben de deelnemers specifieke vaardigheden en kennis opgedaan, westerse als traditionele kennis en kunnen deze overbrengen op de avitoeristen en andere geïnteresseerden.

De specifieke doelen zijn:

- Het versterken van de traditionele culturele en ecologische kennis van de natuur waarvan in het bijzonder vogels.
- Verbeteren van de praktische vaardigheden en theoretische kennis in het observeren en identificeren van vogels van verschillende ecosystemen.
- Verbeteren van de kennis over de wereld van het avitoerisme, vogel- en natuurbescherming en de relevantie van het toepassen van *good-practices*.
- Sociale toeëigening van culturele en traditionele kennis van vogels door de bewoners van de betrokken gemeenschappen.

Begroting en dekkingsplan

Dit project is begroot op 13.000 euro. Met de projectreserves van de Stichting met een deel van de jaarlijkse bijdrage van Stichting Kringloop de Wisselbeker kan dit project worden uitgevoerd. Het project zal worden uitgevoerd in samenwerking met de Colombiaanse partnerorganisatie Fundación Grupo Proa.

TIKA - Inheemse vissers als natuuronderwijzers

Het hoofddoel van TIKa - Organización de Pescadores Artesanales de Yahuaraca is het beschermen van de natuur en het herstel van de vispopulatie en diversiteit in het Yahuaraca merengebied en zodoende het zekerstellen van het welzijn van de inheemse vissers en hun families. Deze organisatie werd in 2011 gesticht door 115 vissers afkomstig uit 7 verschillende inheemse gemeenschappen. Na het opstellen van hun *fishery agreements* hebben zij door de jaren heen met ups en downs controles en monitoring-activiteiten uitgevoerd. Echter, om het draagvlak van hun inspanningen en doeltreffendheid te vergroten aangaande de akkoorden en het herstel van de visstand, hebben TIKa-leden het belang aangegeven en geopperd voor het geven van voorlichting en natuur- en milieueducatie binnen hun eigen families, gemeenschappen, scholen en voor andere betrokkenen. De activiteiten worden ontwikkeld en uitgevoerd door jongere bedreven leden van TIKa met als doel met name jongeren de kans en inzicht te geven in: a) het (ver)kennen van de problematiek; b) oplossen van problemen en nemen van besluiten; en c) opdoen van kennis en vaardigheden.

Achtergrond en aanleiding

Gedurende de afgelopen 20 jaar is het Yahuaraca gebied overbevist geraakt door de toenemende vraag naar commerciële vissoorten en het gebruik van moderne netten, met als gevolg een afname van de maat, diversiteit en populaties van de vissen. Een serieus probleem, niet alleen qua afname van de biodiversiteit en de degradatie van het ecosysteem maar ook voor de inheemse die grotendeels afhankelijk zijn van vis als voornaamste bron van proteïne in hun dagelijkse dieet. Als antwoord op deze omstandigheden en niet-positieve vooruitzichten, namen 115 vissers in 2011 het initiatief de Asociación de Pescadores Artesanales – TIKa op te richten. Behalve controles en monitoring-activiteiten zijn hun *fishery agreements* in 2016 vastgelegd in de resolutie Yahuaraca-No.-1784-2 door de Colombiaanse overheid. Echter, m.b.t. de resultaten van het onderzoeksinstituut SINCHI in november 2019, waaruit een voortdurende afname van de visstanden blijkt, legden de TIKa-leden zoals eerder beschreven meerdere malen de nadruk op het belang van adequate voorlichting en *environmental education* binnen hun eigen families, gemeenschappen, scholen en voor andere direct betrokkenen.

Doelen

Het doel van dit kleine project is dan ook TIKa de kans te geven een eerste ervaring op te doen als natuuronderwijzers om zo het draagvlak van hun inspanningen en de *fishery agreements* te vergroten middels de Natuur Onderwijs Pilot *Cuidar nuestro territorio* (Beschermen van ons territorium). Een pilot aangepast op de lokale inheemse context, ontwikkeld en uitgevoerd door TIKa in actieve samenwerking met inheemse jongeren.

De specifieke doelen zijn:

- Delen van traditionele en westerse kennis m.b.t. het merengebied en het rivierlandschap van de Amazone rivier aan de bewoners, kinderen en jongeren van de betrokken gemeenschappen.
- Inzicht geven in de gedeelde problematiek en zoeken van oplossingen met de bewoners, kinderen en jongeren wat betreft het beheer van het merengebied en de visserij.

Verwachte resultaten

- TIKa is als organisatie versterkt qua environmental governance, educatieve- en technische kennis en vaardigheden.
- De leden van TIKa kennen hun doel en de *fishery agreements* en hebben deze kennis overgebracht op jongeren, families, bewoners e.a. betrokkenen.
- Binnen iedere gemeenschap wordt een muurschildering gemaakt met daarop een kaart van het merengebied met de belangrijkste regels van de *fishery agreements*.
- In iedere gemeenschap zal een speciale dag worden georganiseerd door TIKa in het teken van de bescherming van de meren en de vissen.
- 500 folders/posters met daarop in eenvoudige taal de *fishery agreements* uitgelegd. Deze zal worden uitgedeeld aan alle families van de zeven inheemse gemeenschappen van het merengebied.

Begroting en dekkingsplan

Door de positieve werkervaring met TIKa in het jaar 2019 hebben we samen met de Colombiaanse partnerorganisatie besloten de vissers verder te ondersteunen en begeleiden in het bereiken van hun doelen. Om deze reden hebben we via de Colombiaanse partnerorganisatie Fundación Grupo Proa een voorstel ingediend bij het Colombiaanse Ministerie van Cultuur om zo een eerste onderwijservaring voor TIKa mogelijk te maken. Dit voorstel is inmiddels goedgekeurd voor een bedrag van 25.000.000 Colombiaanse Pesos, wat neer komt op ongeveer 5.640 euro volgens de actuele wisselkoers. De totale begroting is beraamd op 8.000 euro. Het resterende bedrag van 2.360 zal worden verzorgd door Stichting Mandioca.